

Nádas Sándor

A három testőr esete Tóth Marival

Maros András: Két-három dán

Bevallom, recenzióm címét a Jolsvai úrtól kölcsönöztem, ő találta ki egy korai novellájához, de ez a cím szerintem többet érdemel: ráadásul illik is ide. (Arról nem is beszélve, hogy a szerző a regény végén köszönetet mond jó néhány embernek, köztük a Jolsvai úrnak, neki aztán mindenképpen indokolatlanul: most legalább már van miért.)

Na, komolyodjunk: s komolyodás közben ne hallgassuk el (én legalábbis nem fogom elhallgatni), régóta elfogult hívei vagyunk a Maros Andrásnak. Ezernyi oka van ennek, egy csomót el is felejtettem közülük, de arra azért emlékszem, hogy groteszk világlátása, letagadni sosem sikerülő filantrópiája, mikroszkopikus realizmusa és úgynevezett humora mindenképpen közéjük tartozik. Ja, és a szűnni nem akaró meg-újulási képesség! Minden könyve (ez a kilencedik, de a forgatókönyvek, drámák, fordítások nem tartoznak közéjük, az életmű tehát terebélyesebb, – nem mintha a fent mondott kilenc magyarázkodásra, pláne valamiféle kiegészítésre szorulna) más-más színekkel rajzolt, pedig jellegzetes stílusa a harmadik mondat után felismerhető, az olvasót tehát, amikor beszippantja egy-egy új Maros András-könyv, alighogy otthonosan elterpeszkedik benne, számos meglepetés várja. S bár lelkileg fel van készülve erre, a végén mégiscsak azt mondja, jé.

A két-három dán azzal lep meg igazán, hogy Maros András igazi műfaji seregszemlét rendez benne, van itt minden, mint a búcsúban, a realista nagyregénykezdeménytől a pikareszk regényig, a krimitől a paródiáig (útikönyv-paródiáig például), az action gratuit-től a minimal artig, hogy a fejlődési regényről már ne is beszéljünk, és a könyv mégis megőrzi homogenitását, végig egységes marad. (Na jó, kétséges, de ebbe most ne menjünk bele.)

A szüzsé szerint három, húszas évei végén járó dán fiatalember, Magnus, Mikkel és Soren (az ő nevét egy átlósan áthúzott o-val képzeljék el, de azt ne képzeljék, hogy valahányszor leírom, majd megkeresem maguknak a klaviatúrán ezt a betűt – a recenziónak is megvan a maga természetes határa), akik valaha egyetemi lakótársak voltak (együtt

béreltek egy lakást Koppenhágában), s akiket aztán szerteszórt az élet, öt évvel később egy hosszú hétvégén szándékoznak feleleveníteni – tovább éltetni? – barátságukat. A helyszínt illetően Budapestre esik a választás, a megérkezés másnapján hőseink már Zalában vannak (bizonyos Vöcköndön, Nekeresd közelében) mert az igazi élet ott van, vidéken, vélik, s innen a történet részekre szakad, mint a középkori magyar királyság, Magnus megsértődik (vagy csak úgy tesz?), és feljön Pestre, ahol egy részeg éjszakán megüt egy fiatalembert, hogy másnap aztán megpróbálja jóvátenni tettét (mely, tudjuk meg később, egy korábbi, alig jóvátehető tettére rímel), Mikkel és Soren ott maradnak Zalában, jelentéktelen(nek látszó) dolgok esnek meg velük, mint a Picwick klub tagjaival hajdan, hogy aztán egyikük sértetten távozzék, másikuk pedig egy vígjátéknak induló, ám véresre forduló – jelzem, aztán befejezetlen – bűnügyi regény áldozatának szerepében tűnjön fel. Ettől kezdve fut mindenki a maga sorsa után, s a három jóbarát (tényleg az, de ez csak a regény legvégén derül ki a maguk számára is) csak a 324. oldalon találkozzék ismét.

Egyszer, ha lesz időnk, gondolkozzunk el rajta, mennyire gyümölcsöző megoldás a három főszereplővel futó regény – film, színház, muzsika. A három, az még egy kezelhető szám, írónak is, olvasónak is, s ha az ember jól választja meg a karaktereit, elég, ha aztán szabadon engedi őket: mennek a maguk útján, hol együtt, hol külön, megírják a saját történetüket és pompás tablókba rendeződnek időnként. Más kérdés – vagy nem – hogy már a három is túl sok ahhoz, hogy a szereplők tökéletes egyensúlyban maradjanak: az egyikük valahogy mindig odakeveredik középre, ő lesz a főszereplő, a két szélső meg blattol neki, ha a fene fenét eszik, akkor is.

Így van ez ebben a Maros-regényben is, mindhárom alak remek, de persze kiemelkedik közülük Magnus (termetben is, tehetségben is, érzelmi amplitúdóját tekintve is), a másik kettő szinte végig hozzá képest határozza meg magát (azért csak szinte, mert eljön az a pont a műben, amikor egymással szemben is megpróbálják, de a végeredmény mégis-csak az, hogy elindulnak felkeresni váratlanul eltűnt barátjukat), de azért megvan a maguk jellegzetes karaktere is, épp annyira, amennyire ezzel új és új kalandokba keveredhetnek. A regény tehát két ágra szakad, Magnus ága sötétebb tónusú, egy nagytehetségű író (hogy nem az az író, aki ír, hanem aki íróként nézi a világot, tudjuk Salinger óta) igazi pokoljárásának története, egészen szívszorító jelenetekkel. (Honnan tud ilyen mélységeket, Maros úr?) A két mellékalak története könnyedebb, oldottabb, az itt használt pasztellszínek jól ellenpontozzák Magnus fejlődési regényének keserves stációit.

Szóljunk még Maros András különös időkezeléséről, mely úgynevezett humorának fő forrása. Jól ismert fogása ez, minden regényében él vele: a sodró lendületű cselekményt megállítja, és aprólékos, minden részletre kínos alapossággal kitérő leírásba kezd. Ilyenkor nem ismer kegyelmet, az olvasó már a körmét rágja le, mi lesz szegény Sorennel (átló, tudják), miután kirabolták és megverték, és fillér nélkül üldögél az egerszegi állomáson, mi lesz vele most, de Maros nem kegyelmez, előbb megkapjuk két úgynevezett zalai üzletember ruházatának részletes leírását (bermuda, titokzokni, szandál, aktatáska, csak ízelítőül), s csak aztán jöhet a Deus ex machina Mikkel személyében. És éppen így járunk egy kórházi büfé leírásakor (és még sok más helyen), pedig mi már azt szeretnénk tudni, lesz-e ebből igazi barátság vagy sem.

Az ember a hasát fogja, csak azt nem tudja eldönteni, kínjában-e vagy nevettében.

Maros András meg széttárja a karját, mint aki nem tehet semmiről, ilyen a világ, barátaim, mondja, és mosolyog.

Ahelyett, hogy a következő regényét írná.

Maros András: Két-három dán
21. Század Kiadó, 2020.